

Asia: VN/698/2021

## **Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?**

Sotkamon kunta kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta esittää näkemyksensä valmisteilla olevaan työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaan lainsäädännölliseen luonnokseen. Sotkamon kunta pitää positiivisena asiana sitä, että työnhakijoille tarjottaisiin nykyistä enemmän henkilökohtaista, kasvokkain tapahtuvaa ohjausta ja palvelua. Ohjauksellista työtä ei tulisi kuitenkaan vaikeuttaa ja heikentää lisäämällä entisestään tarkasti määriteltyjä useita erilaisia toimintamalleja, aikatauluja sekä byrokratiaa.

Jäljempänä esitetyt kommentit on pääosin koottu yhteistyössä Sotkamon kunnan ja Kajaanin kaupungin toimesta. Lausunnot ovat molemmilta tahoilta siten samansisältöiset. Yleisesti voimme todeta, että esityksen tekstissä olisi selkeämpää puhua työvoimahallinnon viranomaistahosta/järjestäjästä, kuin viitata pelkästään toimijana työ- ja elinkeinotoimistoon. Palveluita ollaan siirtämässä kunnille, jolloin kuntien tulisi näkyä myös esityksessä vahvemmin.

#### **Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?**

Jotta toimenpiteet voitaisiin toteuttaa esityksen mukaisesti, ensisijaisesti tulisi satsata valtion puolelta henkilöstöresurssien lisäämiseen. Esitys vaatii huomattavasti enemmän henkilöresursseja, kuin mitä siihen ollaan nyt panostamassa.

## Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml. resursseja koskevat asiat)?

Esityksessä todetaan: ”Laskennallisesti arvioituna annettavien työvoimapolitiittisten lausuntojen määrä ei kasvaisi merkittävästi. Tarkempaa arviota ei ole mahdollista tehdä, koska kyse on työnhakijoiden käyttäytymiseen liittyvästä vaikutuksesta, johon liittyy sekä työttömyysturvaseuraamusten kohtuullistaminen ja nykyistä useammin toistuvat velvollisuudet, että toisaalta lähtökohtaisesti vapaus valita haettavat työmahdollisuudet ja työ- ja elinkeinotoimiston tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevan kunnan tarjoama tuki.”

Todellisuudessa uudet monivaiheiset toimenpiteet lisäisi merkittävästi lausuntojen määrää ja vie entisestään aikaa ohjaus- ja valmennus työltä sekä työnantajien kanssa tehtävältä yhteistyöltä.

Lisäksi esityksessä todetaan: ”Yhden työttömyysturvaseuraamusta koskevan asian ratkaisemiseen ja sitä koskevan työvoimapolitiittisen lausunnon antamiseen kuluu aikaa arviolta noin 20 minuuttia. Arvio sisältää asiaan liittyvien tietojen tarkistamisen, työnhakijan antamaan selvitykseen tutustumisen, mahdollisen lisäselvityspyynnön tekemisen ja sen myöhemmän käsittelemisen sekä asian ratkaisemisen ja työvoimapolitiittisen lausunnon perustelujen kirjoittamisen.”

Todellisuudessa tietojen tarkistamiseen ja asiakkaan tilanteeseen tutustumiseen menee paljon enemmän aikaa kuin esityksessä arvioitu 20 minuuttia. Lausuntoja ja selvityksiä tehdään jo nykytilanteessakin useita päivässä, ja työaika ei tahdo riittää ohjaus- ja yritys yhteistyölle, jota esityksellä vahvasti tavoitellaan. Eniten aikaa kuluu asiakkaan työttömyysturvan selvittelyyn. Uudet lisäpalvelut tuovat yhä enemmän tätä selvitystyötä.

Ehdotetun lain kaltainen toiminta ja sen noudattaminen edellyttäisi sitä, että asiakasmäärät olisivat todella pienet per viranhaltija. Yhdellä työntekijällä voisi korkeintaan olla 30-40 asiakasta yhtä aikaa Tanskan mallin mukaisesti (tällä hetkellä esim. Kainuussa 100-350 asiakasta per virkailija). Jotta tavoiteltua mallia olisi mahdollisuus toteuttaa, vaatii se huomattavasti enemmän lisäresursseja. Rahoitus niihin tulee tulla kuntien sijaan valtiolta. Nykyiset ehdotetut lisäresurssit eivät tule riittämään alueellamme mallin toteuttamiseksi, vaan tarvitsisimme vähintään 50 henkilötyövuotta lisää, jotta asiakasmäärät olisivat edellä mainitut Tanskan mallin mukaiset.

Esityksen mukaan: ”Nykyisiä työnhakuun ja työllistymistä tukeviin palveluihin liittyviä korvauksettomia määräaikoja ei enää asetettaisi. Lisäksi itse aiheutettuun työsuhteen päättymiseen ja varmasta työpaikasta kieltäytymiseen liittyvien korvauksettomien määräaikojen kestoja lyhennettäisiin eikä näistä syistä asetettuja korvauksettomia määräaikoja otettaisi enää huomioon

arvioitaessa työnhakijan menettelyn toistuvuutta. Viimeksi mainittu tarkoittaa sitä, että asetettavien työssäolovelvoitteiden määrä vähenisi.”

Työllistymistä edistävästä palveluista kieltäytyessä tai toistuvasti moitittavasta menettelystä palvelun keskeytymiseksi tulisi sanktioida edelleen. Meillä on edelleen asiakkaita, jotka ovat täysin työkykyisiä, mutta eivät halua edistettävän avoimille työmarkkinoille.

Esityksessä todetaan: ”Työ- ja elinkeinotoimiston ja kuntien työmäärä kasvaisi edellä mainittua enemmän, jos työnhakijat ilmoittaisivat työllistymissuunnitelman toteuttamisesta merkittävässä määrin muulla tavalla kuin verkkopalvelun kautta.”

Todellisuudessa meillä on paljon asiakkaita, jotka eivät asioi verkossa lainkaan. Heiltä puuttuu joko mahdollisuudet taikka taidot verkossa asioimiseen. Etenkin vieraskieliset ja heikoimmassa asemassa olevat asiakkaat asioivat kasvotusten, koska eivät omista pankkitunnuksia, saati laitteita, joilla verkkoasiointi onnistuisi. Tämä esitys rikkoo asiakkaiden yhdenvertaisuutta.

### **Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?**

Esitetyt vaikutukset työllisyyteen tulee täysin riippumaan henkilöstöresursseista työllisyyspalveluissa, työpaikkojen ja tosiasiallisesti työkykyisten henkilöiden määrästä ja mahdollisuudesta panostaa ohjaus- ja valmennustyöhön sekä työnantajien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

### **Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?**

Työllisyyspalveluissa pitäisi päästä työttömyyden hoidosta enemmän työllisyyden hoitoon. Tämä edellyttäisi mm. vahvempaa yhteistyötä työnantajien kanssa, työttömän työnhakijan uudelleen määrittelyä, vahvempaa vastuun ja yhteistyön jakautumista sosiaali- ja terveystyöpalveluiden kanssa sekä sosiaaliturvan uudistusta samanaikaisesti.

Tällä hetkellä työllisyyspalveluissa työnhakijoina on paljon työttömiä työnhakijoita, joilla ei tosiasiallisesti ole mitään edellytyksiä työllistymiseen määräaikaaisesti tai kokonaan. Kohtaantoongelma on todellinen ja työttömyystilastot eivät kuvaa todellista työnhakijoiden tilannetta. Työkyvyttömiä asiakkaiden asiakkuus ja palvelut kuuluisi työllisyyspalveluiden sijaan joko kokonaan tai määräaikaaisesti sosiaali- ja terveystyöpalveluihin, ja näiden asiakkaiden tulisi sitä kautta saada erilaisia kuntoutuksellisia palveluita tuekseen. Lisäksi toimeentulona heillä tulisi olla muu kuin työttömyysetuus.

Tällä hetkellä työnhakijana oloa edellytetään jopa toimeentulotuen saamiseksi, vaikka henkilö ei ole työllistämistä edistävien palveluin autettavissa. Asiakkaat joutuvat sosiaaliturvansa vuoksi asioimaan eri viranomaisten luona ja eri viranomaiset tekevät paljon päällekkäistä työtä.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan palveluprosessista?**

Esityksessä esitetään: ”Työ- ja elinkeinotoimisto tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevan kunta järjestäisi henkilökohtaisen tapaamisen tai yhteydenoton (alkuhaastattelun) työnhakijan kanssa viiden arkipäivän kuluessa työnhaun alkamisesta.”

Esitys vaatii aika paljon lisäresurssia, jos alkuhaastattelu tulisi tehdä viiden päivän kuluessa. Nykyinen kaksi viikkoakin on joillakin alueilla haasteellista, jos on henkilöstövajetta.

Lisäksi esityksessä esitetään: ”Alkuhaastattelu järjestettäisiin kaikille työnhakijoille riippumatta siitä, onko henkilö työtön. Alkuhaastattelussa arvioitaisiin työnhakijan palvelutarve ja laadittaisiin työllistymissuunnitelma. Palvelujen osalta olisi keskeistä, että työnhakija ohjattaisiin jo alkuhaastattelussa tarvittaessa tarkoituksenmukaisiin palveluihin, jos se on mahdollista”.

Asiakkaan todellista palvelutarvetta on usein mahdoton arvioida yhdellä käyntikerralla. Usein tarvitaan useampi tapaaminen ja laajemman monialaisen verkoston yhteistyö, jotta palvelutarpeen arvio on tehty kokonaisuudessaan. Esitetyt työttömyysturvatehtävät, johon aiemmin viitataan, vie nimenomaan aikaa tältä esitetyltä ohjaustyöltä. Yleisesti ottaen tarvitaanko tiukkoja aikamääreitä? Eikö asiakkaan palvelutarve ole se, mikä määrittelee, kuinka usein asiakasta tavataan?

Esityksissä työnhakukeskustelut ja täydentävät työnhakukeskustelut kohdassa rajataan lomautetut pois. Miksi lomautetut olisivat eri asemassa suhteessa muihin työttömiin työnhakijoihin?

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?**

Nykyisellään työttömyysturvan saaminen edellyttää kokoaikatyön hakemista, joten myös osa-aikatyössä olevalta täytyy vaatia kokoaikatyön hakemisen velvollisuutta.

Työnhakija, joka tekee neljä tuntia viikossa töitä, katsotaan julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain mukaisesti työssä olevaksi. Näin ollen työnhakija ei täytä työssäoloehdon mukaisia työviikkojen

kertymistä, eikä ko. asiakas poistu esim. kuntien maksuosuuslistalta. Osa-aikatyötä tekeville ei myöskään työllistämissuunnitelman päivittäminen ole pakollista, koska he eivät ole työttömän statuksella eikä heidän osaltaan työnantajat ole oikeutettuja esim. palkkatukeen.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien palveluprosessista?**

Ehdotettu esitys työnhakuvelvollisuudesta koulutuksessa olevien henkilöiden osalta on hyvin perusteltua. Ensisijaisesti opiskelun tulisi tapahtua opintotuen turvin, ei työttömyysetuudella.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?**

Yleisesti asiakkaan työnhaun velvoittavuudesta muistuttaminen on kannatettavaa, mutta tämän ei tule lisätä asiakasvirkailijoiden työkuormaa, vaan muistutus tulisi lähteä automaattisesti kirjeitse tai sähköisesti.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?**

Esityksessä esitetään: ”Työllistymissuunnitelma tarkistettaisiin ainakin kolmen kuukauden välein järjestettävien työnhakukeskustelujen yhteydessä.”

Tämä ohjaisi liikaa päivittämään suunnitelman vain kolmen kuukauden välein, ei palvelutarpeen mukaisesti. Samanlainen tilanne on nähtävissä jo tälläkin hetkellä kolmen kuukauden määräaikaishaastattelujen suhteen.

Esityksessä esitetään: ”Kun työnhakua olisi kestänyt kuusi kuukautta ja työnhakijalle olisi tuolloin järjestetty työnhakukeskustelu, työ- ja elinkeinotoimiston tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevan kunnan tekemässä työtarjouksessa tarkoitetun työn hakeminen velvoittaisi työnhakijaa työttömyysetuuden jatkumisen edellytyksenä. Työtarjous ei olisi työnhakijaa velvoittava, jos hän olisi jo hakenut neljää muuta työmahdollisuutta kyseisellä työnhakuvelvollisuuden tarkastelujaksolla.”

Tässä esityksessä on vaarana, että osa asiakkaista tulee hakemaan itselleen epäsovivia paikkoja ja kirjaamaan hakemuksen niin, ettei tule siihen valituksi.

Työnhakuvelvollisuus lisää kohtuuttomasti TE-toimistojen ja kuntien työntekijöiden työmäärää. Ei ole tarkoituksenmukaista, että työntekijöiden aika menee asioiden seuraamiseen ja lakipykälien tarkisteluun (kuinka montaa työpaikkaa kenenkin piti itse hakea ja kenelle tehdään työtarjouksia ja milloinka ne ovat tai eivät ole velvoittavia jne.), vaan aikaa pitää olla ohjaukselliseen ja valmennukselliseen työhön.

Toivoisimme selkeätä ja yhdenmukaista rakennetta, joka ei hankaloittaisi entisestään byrokraattista työtä.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?**

Velvoittavuus kokoaikatyöhön tulisi olla tai ainakin niin, että täyttää useammalla osa-aikatyöllä työssäoloehdon. Osa-aikatyön vastaanottaminen pitää tehdä kannattavaksi.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?**

Erityisesti koulutuksen loppuvaiheessa tulisi kannustaa töiden hakemiseen.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?**

Esityksessä esitetään: ”Määrällinen työnhakuvelvoite jätettäisiin asettamatta työnhakijoille, joiden työttömyys on pitkittynyt ja joilla on tarvetta sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluille. Lisäksi edellytettäisiin, että henkilön tilanne on tosiasiallisesti sellainen, ettei työmarkkinoille suuntautuminen ole ajankohtaista. Nämä työnhakijat ohjattaisiin työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen monialaiseen yhteispalveluun. Työttömyysetuuden jatkumisen edellytyksenä olisi, että työnhakija toteuttaa monialaista työllistymissuunnitelmaansa. Lisäksi esitetään, että työnhakuvelvollisuutta ei asetettaisi myöskään työnhakijoille, joilla ei lääketieteellisen selvityksen mukaan ole jäljellä työkykyä. Koska työttömyysetuutta ei ole tarkoitettu työkyvyttömyyden aikaisen toimeentulon turvaamiseen, työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen tällä perusteella edellyttäisi, että henkilö on tarvittaessa hakenut työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa etuutta ja noudattanut työllistymissuunnitelmaansa, jos siinä on sovittu hakeutumisesta kuntouttaviin palveluihin”.

Ihmetystä herättää, miksi näiden ko. henkilöiden etuutena on työttömyysturva ja miksi heiltä edellytetään työnhakijana oloa, jos ei ole jäljellä lainkaan työkykyä?! Tulisiko näiden henkilöiden olla

toimeentulotuella taikka sairauspäivärahalla sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä, eikä työllisyyspalveluiden? Sosiaaliturvan uudistusta tulee edistää ko. asiakkaiden kohdalla.

Kaikki aikamääreet palveluiden tarjoamisesta/pääsystä tulisi poistaa (mm. kuntouttava työtoiminta, TYP-palveluiden kriteerit jne.) Liian tiukat kriteerit monialaiseen palveluun pääsystä on aiheuttanut sen, ettei asioihin pystytä puuttumaan tarpeeksi ajoissa. Monialaista palvelua voi tarvita asiakas jo ensimmäisestä työttömyyspäivästä lähtien, eikä vasta kun 300 päivää työttömyyttä on takana. Palveluiden tarjoaminen tulisi tehdä kaikille tasapuolisesti asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti, eikä työttömyyden keston mukaan.

Työnhakuvelvollisuus tulisi olla kaikilla työnhakijoilla, jotka saavat työttömyysetuutta, eikä sitä tulisi poistaa varsinkaan pitkäaikaistyöttömiltä.

### **Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?**

-

### **Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?**

-

### **Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?**

-

### **Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?**

Tämä ehdotus porrastetusta seuraamusjärjestelmästä lisää lausuntojen antamista ja henkilöstön työmäärää, mikä on pois asiakkaiden valmennukselliselta työltä. Lisäksi porrastaminen tuo vain lisää byrokratiaa asiakasprosessiin ja sekavoittaa prosessia.

Kuten jo aiemmin toteamme, olisi selkeämpää sekä asiakkaalle että viranomaiselle, jos seuraamukset olisivat mahdollisimman yksinkertaiset ja selkeät. Ohjaus- ja valmennustyöhön tulee olla enemmän aikaa ja myös työnantajien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

### **Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?**

Esityksen mukaan: ”Nykyisiä työnhakuun ja työllistymistä tukeviin palveluihin liittyviä korvauksettomia määräaikoja ei enää asetettaisi.”

Työllistymistä tukeviin palveluihin osallistumisen tulee edelleen olla velvoittavaa ja siksi niistä kieltäytymisestä tulee myös aiheutua työttömyysturvaan seuraamuksia.

### **Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?**

Kokeilulaista tulisi muuttaa 14 §: ”Käyttöoikeus voidaan myöntää, jos tässä laissa tarkoitettut tehtävät tai tässä laissa tarkoitettuihin palveluihin, tukiin tai asiakasprosesseihin liittyvät valvonta-, kehittämis-, seuranta-, tilastointi-, ennakointi- tai ohjaustehtävät muodostavat vähintään puolet käyttöoikeuden hakijan tehtäväkuvasta, eikä asiakastietojen käyttötarve ole satunnaista eikä harvinaista.”

Tämä käyttäjäoikeuden rajaaminen eri arvoistaa pienten kuntien palveluita. Tämän rajauksen myötä kaikkia kuntien resursseja ei saada käyttöön, koska puolet työajasta ei täyty kuntakokeilulle. Esimerkkinä kuntien yritysneuvojat.

### **Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?**

Yleisesti ottaen täytyisi yhdenmukaistaa kaikkia työllisyydenhoitoon liittyviä lakeja. Esimerkiksi työttömän määritelmä tulisi olla yhdenmukainen niin julkisessa työvoima- ja yrityspalvelulaissa kuin työttömyysturvalaissa.

Jos kuntouttava työtoiminta nähdään enemmän sosiaalipalveluna, sen ei tulisi olla yhteydessä työttömyysturvaan vaan enemmänkin muuhun toimeentuloon.

Palkkatuetussa työssä kertyvä työssäoloehto tulee yhdenmukaistaa 26 viikkoon. Palkkatuen ehdot, hakeminen sekä maksatus tulisi olla enemmän yrityksiä tukeva. Tällä hetkellä moni työnantaja jättää



hakematta sen monimutkaisten säännösten ja järjestelmien vuoksi. Työnantajat tarvitsevat henkilökohtaista tukea, johon työllisyyspalveluissa tulisi olla enemmän aikaa.

### **Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?**

Lain voimaantulo tulee aivan liian nopeasti suhteessa siihen, miten isosta muutoksesta on kyse. Perehdytys uuteen malliin tulee tapahtua hallitusti ja keskitetysti riittävän ajoissa ja riittäväillä resursseilla valtion taholta.

### **Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä?**

-

### **Muuta lausuttavaa?**

Esitetty pohjoismainen työvoimapalvelumalli ei tule pienentämään kuntien työmarkkinatuen maksuosuusvastuuta, mikäli vain palkkatyöhön sijoittuminen jatkossa katsotaan sitä leikkaavaksi. Työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuminen tulee edelleen hyväksyä kuntien maksuosuutta laskevaksi toimenpiteeksi. Muutoin tämä uudistus ei tosiasiallisesti edistä työttömien ohjaamista palveluihin, vaan lisää kuntien taloudellisia vastuita työttömyyden hoidosta.

Esitykset yleisesti ovat karsimassa kunnilta mahdollisuuksia velvoittaa pitkäaikaistyöttömiä eri palveluihin, ja esitettyjen uudistusten myötä viranhaltijoiden tehtävämäärä kasvaa merkittävästi ilman todellisia lisäresursseja.

Leinonen Marjo  
Sotkamon kunta - Työllisyystyöryhmä